

Andrzej Dziadek to kompozytor, którego muzyczne korzenie wyrastają z kręgu śląskiej szkoły kompozytorskiej. Stąd nie zaskakuje predylekcja twórcy do poszerzania związków z muzyczną tradycją traktowaną z szacunkiem i na nowo przetwarzaną. Szczególnie bliska wydaje się kompozytorowi estetyka romantyzmu z charakterystyczną ekspresywnością, liryzmem, a nawet melodyjnością. Te reminiscencje pozostają jednak sprzęgnięte z modernistycznym podejściem do techniki dźwiękowej, skoncentrowanym na konsekwentnym przestrzeganiu reguł, od których rzadkie odstępstwa stosuje Dziadek jedynie jako ujęcia jednostkowe, podporządkowane chwilowym celom ekspresyjnym.

Tak indywidualny i rozpoznawalny język dźwiękowy twórcy konstituował się stopniowo. Jego początki to studenckie eksperymenty postawanguardowe, a następnie całkowity zwrot w kierunku ujęć tradycyjnych. Dzisiejszy kształt dźwiękowej poetyki Dziadka zawdzięczamy także spuściznie pierwszej awangardy XX wieku, z którą zetknął się podczas swoich wiedeńskich studiów. Ten swisty amalgamat jawi się jako spójny i absolutnie osobisty, rozpoznawalny rys, zarówno w twórczości kameralnej, jak i wieloobsadowej.

Muzyka kameralna Dziadka pojawiała się na nagraniach płytowych do tej pory stosunkowo częściej, wypełniając znacząco albumy autorskie (*Utwory wybrane/Selected Works* i *Piano Music*), okazjonalne (cykl dokumentujący biennale Śląskie Dni Muzyki Współczesnej) i inne (*Contemporary Music from Gdańsk* cz. I i II). Niniejsza płyta prezentuje dorobek kompozytora przeznaczony

na wielkie składy instrumentalne i wokально-instrumentalne. Dobór dzieł stanowi także przekrój twórczości różnych okresów – od wczesnego *Magnificat*, przez dojrzałą *I Symfonię* po dzieło fazy szczytowej – *Koncert wiolonczelowy*.

Napisaną w latach 1996-97 *I Symfonię* zadedykował kompozytor Antoniemu Witowi, pod którego batutą muzycy NOSPR dokonali jej prawykonania (festiwal Musica Polonica Nova we Wrocławiu, 21 lutego 1998 roku). Dzieło uosabia najbardziej charakterystyczne cechy stylu Dziadka – tradycyjne ujęcia formalne i dyscyplinę materiałową. Choć pierwsza część przewrotnie utrzymana jest w tempie *Larghetto* wyraźnie eksponuje dwa wątki – bohaterski, nawiązujący do wagnerowskiego stylu oraz liryczny, urzekający melodyczną prostotą. Oba pomysły kompozytor przetwarza z dystansem, odwołując się do klasycznych reguł. Płynnie pojawiające się *Adagio* jest studium dynamicznym – Dziadek buduje fazy napięć i odprężeń, stopniowo osiągając szeroko zakrojone punkty kulminacyjne. Dla równowagi ostatnią część – *Vivo* oparta na wyraźnym synkopowanym rytmie stanowi doskonale zaprojektowany finał. Wszystkie te cechy wskazują jednoznacznie na kierunek w jakim Dziadek podążał u schyłku XX wieku: przetwarzanie tradycyjnych wzorów przy jednoczesnym zachowaniu podstawowych cech gatunku. Świeżość podejścia do reminiscencji klasycznego języka współgra tu więc z dojrzałością indywidualnych rozwiązań. Uderza w *Symfonii* także znakomita spójność tonalna sprzęgnięta z wysuniętą na plan pierwszy kategorią ekspresji.

Ten doskonały przykład polskiego Nowego Romantyzmu zachwyca głębią nastrojów wykreowaną niezwykle umiarkowanymi środkami.

Koncert na wiolonczelę i orkiestrę – Concerto in Re z roku 2014 to bardziej jednorodny i refleksyjny muzyczny świat, który charakteryzuje późniejszy krąg poszukiwań kompozytora. Prawykonanie dzieła odbyło się podczas Śląskich Dni Muzyki Współczesnej w Katowicach 30 października 2014 roku. Adamowi Krzeszowcowi na wiolonczeli towarzyszył zespół NOSPR-u pod dyrekcją Michała Klauzy. Koncepcja utworu stawia na pierwszym planie wiolonczelę nie tylko jako głos solowy, któremu towarzyszy orkiestra, ale jako medium, które decyduje o architektonice dzieła. Wyraźnie takiemu rozwiązaniu służą rozbudowane odcinki kadencyjne usytuowane na wstępie, w ogniwie centralnym i w finale utworu. Dodatkowo spójność formalną wspierają powracające na wzór rondowy wątki materiałowe nasycone ekspresyjnie. Struktura formy jest więc całkowicie autorska z dominującą partią wiolonczeli, za którą, w oparciu o zasadę współgrania, podąża orkiestra. W ten model znakomicie wpisuje się nastrój dzieła – elegijny, zestrojony z wolnym tempem i układem powracających kulminacji wyrazowych. Przelamanie tradycji, w sensie koncepcji formalnej, jest tu jednocześnie jej kolejną odsoną w zakresie kształtowania dramaturgii opartej na stopniowym narastaniu siły brzmienia i odcinkach wygaszania napięć. Wśród utworów koncertujących w twórczości Dziadka jest to dzieło najbardziej spójne wyrazowo, intensywnie eksponujące partię instrumentu solowego i środki wirtuozowskie.

Płytę wieńczy dyplomowe *Magnificat* z roku 1986. Dzieło prawykonane w Katowicach w 1988 roku (Chór i Orkiestra Filharmonii Śląskiej, dyrygent – Jerzy Kosek) zostało nagrane archiwalnie w Krakowie w 1991 roku (Elżbieta Drażek-Barcik – sopran, Agnieszka Wietrzny-Monasterska – alt, Henryk Grychnik – tenor, Czesław Gałka – bas, Chór i Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia i Telewizji w Krakowie, Jerzy Kosek – dyrygent). Ten pierwszy z „samodzielnych” utworów Dziadka jest kilkunamirowym manifestem twórczym. Wątek osobistej więzi z dziedzictwem religijnym spaja się tu z kulturową tradycją wspólnotową. W wymiarze muzycznym kompozytor sięga po rozmaite, odwołujące się do przeszłości rozwiązania. Silnie rezonuje w dziele tradycja barokowa, momentami wprost nawiązująca do muzyki Bacha za sprawą pseudo cytatów, zwrotów retorycznych i ujęć fakturalnych. Drugi obszar to spuścizna romantyzmu zawierająca się w zmiennej ekspresji – od bardzo lirycznej po brzmienia ostre i wyraziste; klarownej, kształtowanej lukowo frazie i bogactwie kolorystycznym. Tekst canticum B. Mariae V. w tłumaczeniu św. Hieronima ujmuje Dziadek całościowo, dzieląc go na pięć części – I *Magnificat anima mea*, II *Et exsultavit spiritus meus*, III *Quia respexit humilitatem*, IV *Et misericordia*, V *Fecit potentiam*. Obecność części VI *Gloria Patri* jest ponownie ukłonem w stronę uświęconego obrzędowości zwyczajowej. Duże znaczenie dla logiki dzieła ma zróżnicowanie formalne części, które ponownie kompozytor osadza w tradycji. Pierwsza część dzieli się na trzy odcinki, druga

i trzecia to arie (sopranowa i altowa), czwarta ma kształt choralu, piąta i szоста nawiązują do struktury kantatowej. W kontekście zgromadzonego na płycie dorobku *Magnificat* to utwór najbardziej różnicowany w swym bogactwie materiałowym, fakturalnym i wyrazowym. Jest również dziełem

inicjującym nurt twórczości religijnej kompozytora, która powraca echem w kolejnych odsłonięciach w szeregu utworów nawiązujących do spuścizny muzycznej kościoła katolickiego.

Joanna Schiller-Rydzewska

Andrzej Dziadek is a composer whose roots are in the Silesian compositional school. It is not surprising therefore that a predilection for intensifying bonds with musical tradition, treated with respect and constantly transformed, is one of the hallmarks of his music. He seems to be particularly at home in the aesthetics of romanticism, with its expressiveness, lyricism and melodiousness. Such reminiscences, however, are coupled with the composer's modernist approach to technique. Dziadek's approach is focused on a consistent adherence to rules, from which he departs only on a one-off basis in order to realise specific expressive goals.

The composer's personal and recognisable idiom has evolved gradually over the years. The post-avantgarde experiments of his student period preceded a U-turn towards tradition. The current shape of Dziadek's sound-world is also the outcome of his contact, during his studies in Vienna, with the first avant-garde of

the twentieth century. The resulting amalgam constitutes the composer's highly individual voice, which is recognisable both in his chamber music and works for large instrumental forces.

Dziadek's discography to date has focused on his chamber compositions, if only to mention CDs devoted solely to his music (*Utwory wybrane/Selected Works* and *Piano Music*) and in collections (a cycle documenting the Silesian Days of Contemporary Music and *Contemporary Music from Gdańsk* Vol. I and II). In contrast, the present CD features his vocal-instrumental pieces and works for large instrumental forces and gives a cross section of his career, from the early *Magnificat*, through the mature Symphony No. 1, to the crowning achievement of his Cello Concerto.

Symphony No. 1 (1996-97) is dedicated to Antoni Wit, who conducted the National Polish Radio Symphony Orchestra in the work's first performance (during the Musica Polonica Nova Festival in Wrocław on 21st February 1998).

The composition demonstrates the most characteristic features of Dziadek's style – traditional formal devices and discipline in handling the musical material. Even though the first movement is, somewhat perversely, marked *Larghetto*, it clearly emphasises two strands – a heroic one, drawing on Wagnerian style, and a lyrical one, notable for its charming, simple melodic line. In exploring both these ideas the composer refers to the classical rules. The first movement develops smoothly into an *Adagio*, a study in dynamics in which Dziadek builds a succession of tensions and relaxations, gradually leading to broadly-elaborated points of climax.

For the sake of balance, the last movement, *Vivo*, which is based on a clearly syncopated rhythm, is a perfectly conceived finale. All these features clearly point to the direction in which Dziadek proceeded towards the end of the 20th century: the transformation of traditional patterns with a simultaneous adherence to the fundamental tenets of the genre. The freshness of approach to the reminiscences of classical musical language goes hand in hand with the maturity of his own approach. The Symphony is also notable for its excellent tonal cohesion, which is coupled with its overriding expressive quality. Its depth of mood, created by extremely modest means, has resulted in an excellent example of New Romanticism in Polish music.

The Concerto for Cello and Orchestra – *Concerto in Re* (2014) – represents the more homogenous and meditative sound-world which is characteristic of the composer's later

explorations. The work was premiered during the Silesian Days of Contemporary Music in Katowice on 30th October 2014 by Adam Krzeszowiec and the National Polish Radio Symphony Orchestra under Michał Klauza. The cello is assigned top priority not only as the solo instrument but also as an element which plays a crucial role in the work's overall architecture. The expanded cadenzas in the introduction, the central movement and the finale clearly serve this purpose. Additionally, the formal cohesion of the composition is enhanced by expressive strands that keep returning, in rondo fashion. The formal structure is therefore Dziadek's entirely personal concept, with the dominant role given to the cello part, which is followed in partnership by the orchestra. The work's elegiac mood, arising from the slow tempo and the pattern of recurring climaxes, tallies perfectly with such a model. The inner drama of the music is based on a gradual build-up of dynamic levels and fragments of decaying tension. In the catalogue of Dziadek's concertos with orchestra, the Cello Concerto is the most coherent in terms of expression. It is also notable for the intensity of the solo part and its virtuosity.

The CD is rounded off by the *Magnificat*, the composer's diploma work dating from 1986. It was given its premiere in Katowice in 1988 by the Choir and Orchestra of the Silesian Philharmonic under Jerzy Kosek and was recorded in Kraków in 1991 (Elżbieta Drążek-Barcik – soprano, Agnieszka Wietrzny-Monasterska – alto, Henryk Grychnik – tenor, Czesław Gałka – bass, Choir and Symphony Orchestra